

Motion till riksdagen 2013/14:Sf250

av **Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V)**

Jämställd föräldraförsäkring

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en individualiserad föräldraförsäkring bör införas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att målet om ett jämställt uttag av föräldradagar bör återinföras i Försäkringskassans regleringsbrev.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning för att möjliggöra att fler än två personer kan vara vårdnadshavare.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en höjning av taket och ersättningsnivåerna i föräldraförsäkringen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en höjd grundnivå i föräldraförsäkringen.
6. Riksdagen beslutar att vårdnadsbidraget ska avskaffas.
7. Riksdagen beslutar att jämställdhetsbonusen ska avskaffas.

2 En jämställd föräldrapenning

Hur föräldrar ska förmås fördela ansvar för hem och barn lika är en av de mest centrala jämställdhetsfrågorna. Det är väl belagt att det ojämna uttaget av föräldraledigheten har negativa effekter på kvinnors löneutveckling och anställnings- och arbetsvillkor samt sjukfrånvaro.

Kvinnor tar i dag ut drygt tre fjärdedelar av dagarna i föräldraförsäkringen. Detta vet arbetsgivarna. Därmed kan arbetsgivare se en ”risk” för framtida föräldraledighet när det gäller kvinnor i fertil ålder, vilket självklart spelar in vid såväl rekrytering som lönesättning och beslut om befördran eller fortbildning. Det innebär inte nödvändigtvis att arbetsgivarna medvetet vill diskriminera. Deras handlande beror på att de ogillar frånvaro. De handlar rationellt

Fel! Okänt namn på

på basis av befintlig kunskap och även utifrån de föreställningar och normer som säger att det är kvinnorna som är ytterst ansvariga för barnuppfostran.

På motsvarande sätt räknar arbetsgivare med att män som blir föräldrar ska jobba på i oförändrad takt och inte vara frånvarande för att ta hand om sina barn. Arbetsvillkoren på manligt dominerade arbetsplatser är därmed inte alls anpassade till att de anställda också ska kunna ta föräldrans ansvar. Undersökningar från bl.a. Göteborgs universitet har också visat att många arbetsgivare är direkt negativt inställda till att män tar ut föräldraledighet.

Dessa förväntningar och strukturer återskapar det förlegade mönstret att hem och barn är kvinnors ansvar, medan mäns huvuduppgift är att arbeta och försörja familjen. Ska detta mönster ändras, krävs en radikal förändring av det faktiska uttaget av föräldraledigheten och det dagliga ansvaret för barn och hemarbete. De enda större förändringarna i fördelningen av mäns och kvinnors uttag av föräldraledighet som åstadkommit sedan försäkringen infördes på 1970-talet har skett som följd av ökad kvotering. Den andra pappamånad som infördes för tio år sedan har gradvis fått effekt under det senaste decenniet. Nu har dock ökningen av pappors uttag mattats av något. Informationskampanjer och skarpare skrivningar i diskrimineringslagstiftningen har däremot inte lett till några mätbara effekter. Inte heller har den jämställdhetsbonusregeringen införde under förra mandatperioden följts av någon större ökning av mäns uttag av föräldraledighet.

Ett vanligt argument för att män inte kan vara föräldralediga är att de och deras familjer då förlorar pengar eftersom män oftast har högre lön. I ett kort perspektiv kan det stämma, men ser man på de framtida inkomsterna kan en familj göra en rejäl förlust om de låter traditionella normer styra sitt handlande.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) har publicerat flera rapporter om hur fördelningen av föräldrans ansvar och föräldrapenning kan påverka såväl inkomster som andra förhållanden för kvinnor och män. Att kvinnor generellt tar ett större ansvar för såväl barn som hem leder till en sämre löne- och inkomstutveckling. På lång sikt blir könskillnaderna i lön 10 procentenheter. Inkomstskillnaderna blir ännu större och är 50 procentenheter 10 år efter första barnets födelse och efter 15 år 35 procentenheter.

Löner och andra inkomster påverkas också specifikt av hur uttaget av föräldrapenningen fördelas mellan män och kvinnor. Den som är föräldraledig får en lägre framtida lön och det gäller för både män och kvinnor. För kvinnor kan löneutvecklingen dessutom påverkas positivt om pappan ökar sitt uttag. Varje månad som pappan är hemma ökar den framtida lönen med 7 procent för mamman.

Att kvinnor dessutom har en högre sjukfrånvaro tycks också bero på deras större ansvar för familj och barn. På grund av sjukfrånvaron sjunker kvinnors inkomster ytterligare.

Vänsterpartiet anser att det är dags att ta konsekvenserna av dessa erfarenheter och göra om föräldraförsäkringen så att den delas lika mellan föräldrarna, utan möjlighet att överlåta dagar. I de familjer som består av en förälder ska naturligtvis alla dagar kunna tas ut av den föräldern.

Föräldraförsäkringen bör göras om så att antalet dagar delas lika mellan föräldrarna utan möjlighet till överlåtelse. Undantag ska kunna göras för ensamstående föräldrar. Regeringen bör lägga fram förslag angående en individualiserad föräldraförsäkring. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Se även motion 2013/14:Sf316, Utgiftsområde 12.

2.1 Återinför mål om jämställt uttag av föräldrapenning

Det är djupt oroväckande att regeringen har slopat målet om ett jämställt uttag av föräldradagar i Försäkringskassans regleringsbrev. Det visar bara hur bakåträvande regeringens s.k. jämställdhetspolitik i själva verket är. Detta är en ändring som enligt uppgift fått till konsekvens att Försäkringskassan i princip upphört med sitt påverkansarbete när det gäller att få föräldrar att dela lika på dagarna. Målet om ett jämställt uttag av föräldradagar bör därför återinföras i Försäkringskassans regleringsbrev. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3 Föräldraförsäkringen i familjer med fler än två föräldrar

Allt fler barn lever i andra familjekonstellationer än den traditionella kärnfamiljen. Det blir allt vanligare att samkönade par väljer att skaffa barn i konstellationer om två mammor och en pappa, två pappor och en mamma eller två av varje. I dag kan endast två personer vara vårdnadshavare, vilket är problematiskt för framför allt barnen i dessa familjer. Vid eventuella separationer riskerar barn exempelvis att gå miste om rätten till umgänge med en eller flera av sina föräldrar.

Familjelagstiftningen måste moderniseras så att fler än två personer kan vara vårdnadshavare för ett barn. Regeringen bör därför tillsätta en utredning i syfte att ändra reglerna i föräldrabalken så att det blir möjligt för ett barn att ha flera vårdnadshavare. Som en följd av detta måste också föräldraförsäkringens utformning ses över för att kunna anpassas till denna typ av familjer. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4 Höj ersättningarna

Vänsterpartiet vill genomföra förbättringar av sjuk- och föräldraförsäkringens ersättningsnivåer. Dessa frågor hänger ihop eftersom den större delen av föräldrapenningen beräknas utifrån den sjukpenninggrundande inkomsten.

Fel! Okänt namn på

Principen bakom sjuk- och föräldraförsäkringarna är att de ska ge ersättning för förlorad arbetsinkomst (inkomstbortfallsprincipen). Regeringen har genomfört sänkningar av ersättningarna som gör att man kommit längre bort från denna princip. Taket för tillfällig föräldrapenning, havandeskapspenning och för faderns särskilda dagar har sänkts från 10 till 7,5 prisbasbelopp. Vi anser att dessa tak ska närma sig den tidigare nivån genom att höjas till 8 prisbasbelopp från 2014 och 9 prisbasbelopp från 2016. Den maximala ersättningen per dag höjs med ungefär 190 kronor.

För att ytterligare sänka nivåerna har regeringen även infört ett nytt sätt att beräkna föräldra- och sjukpenning. Man får numera ut endast 97 procent av den tidigare ersättningsnivån. Denna s.k. särskilda beräkningsgrund innebär att det som påstås vara 80 procents ersättning i själva verket enbart är 77,6 procent. Den särskilda beräkningsgrunden SIG x 0,97 bör därför avskaffas, vilket vi föreslår i vår motion om sjukförsäkringen. Det innebär att föräldrapenningen höjs för alla med sjukpenninggrundande inkomst och den totala ersättningen kan bli upp till 11 400 kronor högre per barn sammanlagt för den tid man har rätt till föräldrapenning.

Vad som här anförs om höjning av tak- och ersättningsnivåer i föräldraförsäkringen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Se även motion 2013/14:Sf316, Utgiftsområde 12.

5 Höj grundnivån

Föräldrar som inte har arbetat i sex månader närmast före förlossningen och därför saknar sjukpenninggrundande inkomst, SGI, får föräldrapenning på grundnivå om 225 kronor per dag. De flesta av dem som får föräldrapenning på grundnivå är troligtvis unga och arbetslösa eller studerande eller har invandrat nyligen och inte hunnit etablera sig på arbetsmarknaden.

Regeringen höjde grundnivån från 180 till 225 kronor per dag den 1 januari 2013. Det var självklart ett välkommet initiativ, men inte en tillräcklig förstärkning. Höjningen har inneburit att ersättningen efter skatt har ökat från ca 4 300 kronor per månad till ca 5 300 kronor per månad. Som jämförelse är riksnormen i försörjningsstödet 5 730 kronor per månad för en ensamstående förälder med ett barn som ännu inte har fyllt 1 år.

Det är inte rimligt att nyblivna föräldrar ska tvingas leva under den nivå som gäller för försörjningsstöd. En höjning av grundnivån ger en stor andel föräldrar och barn en bättre ekonomisk situation och därmed också en bättre start i livet tillsammans. Grundnivån i föräldraförsäkringen bör därför höjas till 250 kronor per dag. Det skulle ge en ersättning på 7 500 kronor per månad före skatt vilket motsvarar ca 5 800 kronor efter skatt. Vad som här anförs om höjd grundnivå i föräldraförsäkringen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Se även motion 2013/14:Sf316, Utgiftsområde 12.

6 Slopa vårdnadsbidraget

För att få ut fullt vårdnadsbidrag ska barnet inte delta i förskola som är offentligt finansierad. Men barn som inte går i förskolan riskerar att få sin språkutveckling försenad. Detta är speciellt allvarligt för barn till invandrade föräldrar, som riskerar att gå miste om den tidiga språkinläringen.

Skolverket har tidigare varnat för att vårdnadsbidraget skulle öka klyftorna i förskolan. Alla barn ges inte längre samma möjlighet till barnomsorg av god kvalitet vilket strider mot barnkonventionen. Vi är djupt oroade över att klyftorna mellan barn ökar. En anledning till att förskolan subventioneras är att den är en pedagogisk verksamhet som utvecklar barnens sociala förmåga. Det är i förskolan som grunden till det livslånga lärandet läggs. Att skattepengar nu används till att hålla barn borta från förskolan är därför en utveckling i helt fel riktning.

6.1 Vårdnadsbidraget motverkar jämställdheten

Vårdnadsbidraget tas främst ut av kvinnor som saknar ett fast arbete. Bidraget som är på 3 000 kronor i månaden går inte att försörja sig på och ger inga pensionspoäng. Reformen ökar därför kvinnors beroende av en partner som försörjer dem. Följden av en försvagad förankring på arbetsmarknaden är sämre pension, sämre ekonomisk trygghet vid arbetslöshet och sjukdom, sämre möjligheter till karriär och löneutveckling. Vid en separation kan konsekvenserna för kvinnan som varit hemma med vårdnadsbidrag bli direkt förödande för hennes möjligheter att försörja sig. Regeringens egen expertgrupp för studier i offentlig ekonomi har konstaterat att vårdnadsbidraget är en fattigdomsfälla för invandrade kvinnor utan arbete och föreslår att bidraget tas bort. Vårdnadsbidraget bör därför avskaffas. Detta bör riksdagen besluta.

7 Jämställdhetsbonusen – en misslyckad jämställdhetsreform

Pappor tar i dag ut ca 24 procent av föräldradagarna. Trots att pappors uttag av föräldradagar har ökat något skulle det med dagens takt ta 30 år innan uttaget blir jämställt mellan kvinnor och män. Syftet med regeringens jämställdhetsbonus var att få män och kvinnor att dela mer lika på föräldraledigheten.

Försäkringskassan har gjort en undersökning av hur jämställt uttaget av föräldradagar var i familjer som fick barn just före införandet av bonusen respektive just efter. Man fann inga större skillnader. Under de första åren var det emellertid komplicerat att få bonusen. Man var tvungen att ansöka själv och bonusen betalades ut långt efteråt. Reglerna har sedan dess förenklats. Bonusen betalas nu ut automatiskt och kontinuerligt medan föräldraledigheten

Fel! Okänt namn på

pågår. Förenklignarna har möjligtvis lett till att något fler föräldrar använder sig av den. Men bonusen förändrar inte i grunden problemet med att pappor som grupp tar ut för få föräldradagar. I stället blir bonusen en uppmuntran till de föräldrar som antagligen redan delar lika på ansvaret för barn och hemarbete. Det som verkligen visat sig ha haft stora effekter på uttaget av föräldradagar är de steg av ökad kvotering som har tagits. Jämställdhetsbonusen bör därför avskaffas. Detta bör riksdagen besluta.

Stockholm den 2 oktober 2013

Wivi-Anne Johansson (V)

Ulla Andersson (V)

Rossana Dinamarca (V)

Jacob Johnson (V)

Josefin Brink (V)

Christina Höj Larsen (V)